

ЯЗЫКОЗНАНИЕ

УДК 811.133.1

АСАБЛІВАСЦІ СІНТАКСІСУ ПРЫТЧАВЫХ ТВОРАЎ Ж.-М. Г. ЛЕКЛЕЗІЁ

канд. філал. навук В.Ф. ЖЫЛЕВІЧ
(Палескі дзяржаўны ўніверсітэт, Пінск)

Разглядаецца спецыфіка сінтаксісу прытчавых твораў Ж.-М. Г. Леклезіё. Своеасаблівая кампазіцыя рамана абумоўлівае распаўсюджанасць простых сказаў у асноўнай частцы і складаных – ва ўстаўной прытчы. Вылучаюцца дзевяць мадэлей двухсастаўных сказаў, якія складаюць аснову сінтаксічнай арганізацыі ва ўстаўной прытчы. Адзначаецца вялікая колькасць сказаў з аднароднымі членамі і пабочнымі канструкцыямі, што пацвярджаецца статыстычнымі дадзенымі. У асноўнай частцы бяззлучнікавыя складаныя сказы займаюць 30%, складаназлучаныя сказы – 20%, складаназалежныя – 50% агульнага аб'ёму ўсіх складаных сказаў. Цвярджаецца вельмі важная роля сінтаксічнага паўтору ў прытчавым тэксце. Паўторы садзейнічаюць лагічнай эмафазае найбольш значнай інфармацыі, вылучаюць ключавыя моманты апаведу, надаюць яму характэрную рытмамеладычную аформленасць.

Ключавыя словы: сінтаксіс, сказ, прытчавы твор, двухсастаўны сказ, сінтаксічная мадэль, сінтаксічны паўтор.

Уводзіны. У стварэнні стылістычных адметнасцей твораў пісьменніка вядучую ролю адыгрывае сінтаксічная пабудова сказаў, у якой адлюстроўваецца спецыфіка яго апавадальнай манеры. Вывучэнне структуры, семантыкі і функцый розных тыпаў сказаў у мове мастацкіх твораў дазваляе выявіць і зразумець асноўныя спосабы фіксацыі думкі аўтара на ўзроўні сінтаксічных канструкцый. Даследчык У. Навотная адзначае: “З усіх элементаў, якія надаюць энас выказанню, самым магутным з’яўляецца сінтаксіс. Сінтаксіс кантралюе парадак уражанняў ад тэксту і перадае адносіны паміж словамі. <...> Сінтаксіс надзвычай важны і для мастака, і для даследчыка, таму што ён непрыметна стварае моцны эфект, і гэты эфект застаецца невытлумачаным да таго моманту, пакуль не з’явіцца значэнне сінтаксісу” [1, с. 63].

У творах Ж.-М.Г. Леклезіё адным з параметраў, якія вызначаюць стыль пісьменніка, таксама з’яўляецца сінтаксіс. Ж.-М.Г. Леклезіё – адзін з самых значных пісьменнікаў свайго пакалення. Пра высокую ацэнку як крытыкамі, так і шырокай чытацкай аўдыторыяй сведчаць яго самыя прэстыжныя ўзнагароды. Ён – лаўрэат Нобелеўскай прэміі ў 2008 годзе, прэміі Французскай Акадэміі ў 1982 годзе, Ганкураўскай – у 1975 годзе. Творы празаіка даследуюцца ў большасці з літаратуразнаўчага пункта гледжання. Лінгвістычныя працы нешматлікія і апісваюць асобныя моўныя аспекты прозы раманіста [2–4]. Аднак моўная арганізацыя яго тэкстаў, у прыватнасці раманаў-прытч, заслугоўвае не меншай увагі, чым ідэяна-вобразная, паколькі для аўтара “форма” твораў мае такое ж значэнне, як і змест.

Мэта артыкула – выявіць спецыфіку сінтаксісу прытчавых твораў Ж.-М. Г. Леклезіё на прыкладзе рамана “Пустыня” (“*Désert*”). У працы выкарыстаны метады суцэльнай выбаркі і колькасна-статыстычны аналіз.

Асноўная частка. Кампазіцыя рамана-прытчы Ж.-М. Г. Леклезіё – складаная. Раман уяўляе сабой “прытчу ў прытчы”, гэта значыць, што ў тэксце твора прысутнічае ўстаўная прытча. У якасці ўстаўной канструкцыі празаік выкарыстоўвае легенду пра выгнанне качэўнікаў з пустыні. Адпаведна сінтаксіс асноўнай часткі твора адрозніваецца ад сінтаксісу ўстаўной прытчы. Мова, і ў прыватнасці, сінтаксіс тэксту ўстаўной прытчы – лаканічная, набліжаная да рэлігійных прытч. Пісьменнік пераважна ўжывае простыя сказы (*les propositions simples*). Гэта пацвярджаецца статыстычнымі дадзенымі: 80% ад агульнага аб'ёму прааналізаваных сінтаксічных адзінак – простыя сказы, сярод якіх найболей распаўсюджаныя – простыя двухсастаўныя сказы (*les propositions simples à deux termes*). Да прыкладу, *Les femmes fermaient la marche* [5, р. 3]; *Il couvrirait toutes les traces, tous les os* [5, р. 13].

Як правіла, простыя сказы ў рамана-прытчы Ж.-М. Г. Леклезіё – цвярдзальныя (*les propositions informatives*). Яны складаюць 79% ад агульнага аб'ёму сказаў усяго тэкста. Да прыкладу, *Les hommes avaient la liberté de l'espace dans leur regard, leur peau était pareille au métal* [5, р. 13]. У тэксце аўтар выкарыстоўвае выклічныя сказы (*les propositions impératives*) для выражэння моцнага пачуцця або душэўных перажыванняў. Гэтыя сказы найчасцей сустракаюцца ў малітвах, якія выгнанае племя чытае ў самыя цяжкія моманты свайго існавання: “*Donne-nous, ô Dieu, la bénédiction des seigneurs, Al Halzi, celui qui dansait pour les enfants, ... ô Dieu!*” [5, р. 66]. Пытальна-рытарычныя сказы (*les propositions interrogatives et rhétoriques*) складаюць усяго 3% ад агульнай колькасці ўсіх сказаў тэксту, якія класіфікаваны па камунікатыўным тыпе. Да прыкладу, *Peut-être espérait-il encore un miracle, cette terre que le*

cheikh leur avait promise, où les soldats étrangers ne pourraient jamais entrer? [5, p. 401] У дадзеным прыкладзе рытарычнае пытанне выконвае функцыю высновы сінтаксічнага адзінства і перадае змястоўную інфармацыю ў рэдукаваным выглядзе. У наступным прыкладзе – *Peut-être qu'ils connaissaient Aaiun, la ville de boue et de planches où les toits sont quelquefois en métal rouge, peut-être même qu'ils connaissaient la mer couleur d'émeraude et de bronze, la mer libre?* – рытарычнае пытанне – гэта экспрэсіўны зачын складанага сінтаксічнага цэлага.

Адмоўныя сказы (*les propositions négatives*) складаюць усяго 8%. У тэксце, у асноўным, сустракаюцца сказы з адмоўнымі канструкцыямі *ne...pas, ne...plus, ne...rien, ne...jamais* і інш: *Les hommes savaient bien que le désert ne voulaient pas d'eux* [5, p. 13]. Письменнік адлюстроўвае з дапамогай адмоўных сказаў цяжкае становішча племені, якое апынулася ў пустыне без піцця і ежы. Клічныя сказы – 10%, сярод якіх шмат выклічнікаў: *“Mais il y avait tant de morts, sur leur route!”* [5, p. 401] *“Houwa! Lui!... Vivant! Haou!”* [5, p. 23].

Практычна ўсе простыя двухсастаўныя сказы ў тэксце – распаўсюджаныя: *“Chaque chanteur criait le nom de Dieu”* [5, p. 13]. У рамана-прытчы Ж.-М. Г. Леклезіё найбольш частотныя – наступныя мадэлі двухсастаўных сказаў:

1) *GN1 + V tr. d. + GN2* (дзе *GN (groupe nominale)* – намінальная група, або назоўнік, *V tr. d. (le verbe transitif direct)* – прама-пераходны дзеяслоў) – 10%: *Nour regardait avec attention son père* [5, p. 43].

2) *GN1 + V tr. ind. + prép. GN* (дзе *V tr. d. (le verbe transitif indirect)* – ускосна-пераходны дзеяслоў; *prép.* – *la préposition* – прыназоўнік) – 8%: *La cœur de Nour débordait avec angoisse* [5, p. 66].

3) *GN1 + V tr. double + GN2 + prép. GN* (дзе *V tr. double (le verbe transitif double)* – пераходны падвойны дзеяслоў) – 6%: *Alors les hommes avaient repris leur martèlement sur la place* [5, p. 69].

4) *GN1 + V int.* (дзе *V int. (le verbe intransitif)* – непераходны дзеяслоў) – 4%: *Les nomades ne cessent de bouger.* [5, p. 35] *Les femmes n'avaient plus la force de pleurer et avaient gémi* [5, p. 224].

5) *GN1 + être + participe passé + par GN* (дзе *le participe passé* – дзеепрыметнік прошлага часу) – 12%: *Les femmes nomades étaient emplies de l'éblouissante présence de Ma el Aïnine* [5, p. 235].

6) *GN1 + V copule + Adj (GN, prép. GN)* (дзе *V copule (le verbe copule)* – дзеяслоў-звязка) – 2%: *Ils étaient seuls dans le désert* [5, p. 121]. *Le soleil est encore haut dans le ciel* [5, p. 384].

7) *GN1 + être + GN2 + Adj. (GN, prép. GN)* (дзе *adjectif* – прыметнік) – 20%: *Alors la troupe des Sénégalais continue sa charge, vers le bas de la vallée* [5, p. 402].

8) *GN1 + avoir + GN* – 14%: *Il avait une envie de regarder derrière lui* [5, p. 23].

9) *Il impersonnel + V (+ GN)* (дзе *Il impersonnel* – безасабовая канструкцыя) – 24%: *Il y avait tant de jours, dur et aigus comme le silex* [5, p. 16].

Як бачым, найбольшая колькасць двухсастаўных сказаў – мадэлі *Il impersonnel + V (+ GN)* (24%), найменшая – *GN1 + V copule + Adj (GN, prép. GN)* – 2%. Распаўсюджанасць безасабовых канструкцый тлумачыцца спецыфікай прытчывага тэксту. Прытчывы апавед – абагульнены, пазачасавы і штучны.

У прытчывым тэксце Ж.-М. Г. Леклезіё простыя двухсастаўныя сказы пашыраюцца за кошт пабочных канструкцый (*Chaque jour, depuis l'aube jusqu'au coucher du soleil, il marchait sur les traces des chevaux et des hommes, sans savoir où il allait, sans voir son père.* [5, p. 224]) і аднародных членаў (*La terre semblait aussi grande que le ciel, aussi vide, aussi éblouissant* [5, p. 224]).

Адметнасць тэкста французскага пісьменніка – вялікая колькасць сказаў з аднароднымі членамі:

– дзейнікамі (складаюць 14% ад агульнай колькасці ўсіх сказаў з аднароднымі членамі): *Ce sable, ces pierres, ce ciel, ce soleil, ce silence, cette douleur était l'ordre vide du désert* [5, p. 23]. *Les hommes, les femmes vivaient ainsi, en marchant, sans trouver de repos* [5, p. 24].

– выказнікамі (12%): *Les petites filles aux cheveux cuivrés grandissaient, apprenaient les gestes sans fin de la vie* [5, p. 25]. *Les garçons apprenaient à marcher, à parler, à chasser, et à combattre, simplement pour apprendre à mourir sur le sable* [5, p. 25].

– дапаўненнямі (прамымі, ускоснымі, акалічнастымі) (66%): *Les pieds nus des femmes et des enfants se posaient sur le sable, laissant une trace légère que le vent effaçait aussitôt* [5, p. 24]. *Les hommes venaient de l'est, au-delà des montagnes de l'Aadme Rieh, au-delà du Yetti, de Tabelbala* [5, p. 24].

– азначэннямі (8%): *Les cailloux encombraient le lit du torrent sec, pierres blanches, rouges, silex noirs* [5, p. 25]. *La lumière très belle et pure illuminait le tombeau* [5, p. 27].

Згушчэнне аднародных акалічнасцяў і дапаўненняў, пашырэнне складу дзейніка і выказніка дапамагае аўтару мастацкай рэчаіснасці разгарнуць якое-небудзь дзеянне на значную колькасць аб'ектаў прасторы. Злучальныя адносіны паміж кампанентамі шэрага, пералічальная інтанацыя, часта падмацаваная выкарыстаннем злучніка *et*, семантыка дзеяслоўнага выказніка ствараюць адчуванне незавершанасці, адкрытасці, дынамізму мастацкай прасторы.

Сінтаксіс асноўнай часткі твора – складаны, у тэксце выкарыстоўваюцца складаназлучаныя (*la phrase complexe à coordination*), складаназалежныя (*la phrase complexe à subordination*) і бяззлучнікавыя (*la phrase complexe à juxtaposition*) складаныя сказы. Аўтар з дапамогай складаных сінтаксічных канст-

рукцый імкнецца намаляваць няпростое жыццё галоўнай гераіні, якая пакінула родныя мясціны ў пошуку лепшага жыцця і шчасця. На лёс дзяўчыны выпадае шмат выпрабаванняў – пісьменнік трапна перадае іх моўнымі сродкамі.

Бяззлучнікавыя складаныя сказы займаюць 30% агульнага аб'ёму ўсіх складаных сказаў у тэксце. Да прыкладу, *Ils sautent par-dessus les petits murs de pierre sèches, ils zigzaguent entre les buissons d'épines* [5, p. 110]. *Le Hartani prend la main de Lalla dans sa longue main brune aux doigts effilés, il la serre si fort qu'elle en a presque mal* [5, p. 113].

Складаназлучаныя сказы складаюць 20% ад агульнага аб'ёму. Да прыкладу, *Alors Lalla s'enveloppe complètement dans les toiles bleues, elle attache un grand mouchoir derrière sa tête, qui couvre son visage jusqu'aux yeux, et elle entoure sa tête d'un autre voile de toile bleue qui descend jusque sur sa poitrine* [5, p. 115]. *Les aiguilles sont salées, acres, mais cela se mélange avec l'odeur de la fumée et c'est bien.* [5, p. 143].

У рамана Ж.-М. Г. Леклезіё найбольшая колькасць (50%) належыць складаназалежным сказам. У тэксце падаюцца ўсе іх тыпы:

1) даданы-дзейнік (*la subordonnée sujet*): *Il y a seulement les milliers de particules de pierre qui fouettent le visage, qui se divisent autour de Lalla, qui forment de longs serpents, des fumées* [5, p. 116];

2) даданы-азначэнне (*la subordonnée attribut*): *Le fait est que nous ne pouvons pas partir* [5, p. 119];

3) даданы-дапаўненне (*la subordonnée complétive*): *Elle vient en même temps que le regard étranger, elle brise et arrache tout ce qui lui résiste sur la terre* [5, p. 118];

4) даданы-адносны (*la subordonnée relative*): *Il sait entendre des bruits si fins, si légères, que même en mettant l'oreille contre la terre on ne les entend pas* [5, p. 131]. *La lettre qu'elle avait reçue l'a beaucoup ému* [5, p. 132];

5) даданы-акалічнасць (*la subordonnée circonstancielle*). У тэксце прадстаўлены ўсе віды, да прыкладу, часу (*de temps*): *C'est comme quand un nuage passe devant le soleil, ou quand la nuit descend très vite sur les collines et dans le creux des vallées* [5, p. 135]; месца (*de lieu*): *C'est terrible, parce que Lalla voudrait bien retenir le temps où le Hartani avait l'air heureux, son sourire, la lumière qui brillait dans ses yeux* [5, p. 135]; прычыны (*de cause*): *Le fils aîné d'Aamma dit que le Hartani est un voleur, parce qu'il a de l'or dans un petit sac de cuir qu'il porte autour de son cou.* [5, p. 135] і інш.

У тэксце ўзаемасувязь прасторавай, часовай, параўнальнай, далучальнай семантыкі і абумоўленасці выяўляецца ў перыферычных прасторавых, часовых, параўнальных, далучальных складаназалежных сказах, ускладненых дадатковымі адценнямі значэнняў прычыны ці ўмовы, бо на ўзроўні логікі тут можна адзначыць наяўнасць каўзальнай сітуацыі.

У асноўнай частцы тэкста вельмі частотныя сказы з вылучальнымі канструкцыямі (*les tours présentatifs*): *c'est ... qui, c'est ... que*. Да прыкладу, *C'est peut-être le feu de la lumière du ciel, le feu qui vient de l'Orient, et que le vent enfonce dans son corps* [5, p. 117]. *C'est le même regard que là-haut, sur le plateau de pierre, à la frontière du désert* [5, p. 117]. У гэтых сказах прэзентатыў – фармальнае прэдыкатыўнае ядро – экспліцытна актуалізуе прэдыкатыўнасць, якую набывае адасоблены элемент сказа.

Важную ролю ў стварэнні неабходнай атмасферы ў прытчавым тэксце адыгрывае паўтор: анафара, эпіфара, полісіндэтон, паралельныя сінтаксічныя канструкцыі. У тэксце сучаснага рамана-прытчы наяўнасць паўтора адлюстроўвае тую спецыфічную рысу, якая была ўласцівая яшчэ вуснай форме існавання гэтага жанру. Паўторы садзейнічалі лагічнай эмпазе найбольш значнай інфармацыі, вылучалі ключавыя моманты апаведу, надавалі яму характэрную рытмамеладычную аформленасць, што пазней было зафіксавана ў тэксце пратаслова.

Як вядома, *анафара* – паўтарэнне адных і тых жа элементаў тэксту ў пачатку кожнага паралельнага раду. У “Пустыні” ў іх якасці выступаць абзацы, сказы, часткі складаназлучаных сказаў. Для твора тыповымі з'яўляюцца дзве разнавіднасці анафары: лексічныя і сінтаксічныя, прычым часцей за ўсё яны сустракаюцца ў спалучэнні адна з другой. У якасці прыкладу прывядзем пачатковыя сказы абзацаў ва ўстаўной канструкцыі твора:

“Il est grand, le puissant, le parfait, celui qui est notre maître et notre Dieu, celui dont le nom est écrit dans notre chair, le révéle, celui qui n'a pas de maître, celui qui a dit...”

Il est grand, il n'a pas d'égal, ni de rival, celui qui est antérieur à toute existence, celui qui a créé l'existence, celui qui dure, qui possède, celui qui voit qui entend et qui sait...

Il est grand, il est beau dans le chair des hommes qui lui sont fidèles, il est pur dans le chair de celui qui l'a reconnu, il est sans égal dans l'âme de celui qui l'a atteint...” [5, p. 61].

Паўтор лексічны (ва ўсіх выпадках – “*Il est grand*”) спалучаецца з сінтаксічным (паўтараецца структура даданага сказа, якая ўключае ў сябе займеннік са словамі, якія яго азначаюць).

Паўтор у рамана-прытчы часта выступае адным са спосабаў актуалізацыі інфармацыі якога-небудзь элемента тэксту. У асноўным апаведзе два абзацы пачынаюцца наступным чынам:

“Lalla connaît tous les chemins, tous les creux des dunes, elle pourrait aller partout les yeux fermés, et elle saurait tout de suite où elle est, rien qu'en touchant la terre avec ses pieds nus...”

Lalla connaît tous les chemins, ceux qui vont à perte de vue le long des dunes grises, entre les broussailles, ceux qui font une courbe et retournent en arrière, ceux qui ne vont jamais nulle part...” [5, p. 76]

У дадзеным урыўку з дапамогай паўтарэння лексічных адзінак, ужывання палісіндэтона і паступоваму павелічэнню прамежкаў паміж элементамі лексічнага паўтору перадаецца адчуванне павольнага, няспешнага дзеяння. Дзякуючы змяшчэнню азначэння ў пастпазіцыю, адбываецца вонкавае павелічэнне аб’ёму тэксту.

Або яшчэ адзін прыклад:

“Peut-être qu’il parle avec le bruit léger du vent...”

Peut-être qu’il parle avec les mots de la lumière...” [5, p. 96]

Рэзкі, перарывісты малюнак тут дасягаецца чаргаваннем прыслоўяў са сказамі, якія ўяўляюць сабой паралельныя сінтаксічныя канструкцыі і, такім чынам, поўнасьцю дубліруюцца галоўная частка бяззлучнікавага сказа (дзеянік, выказнік і акалічнасць месца = ускоснае дапаўненне).

У рамана-прытчы “Пустыня” ўсе віды паўтараў, і перш за ўсё палісіндэтон, выконваюць алюзіўную функцыю. Як зазначае Б. Успенскі, “шматсаюзныя канструкцыі дастаткова часта ўяўляюць сабой спасылку на біблейскі тэкст, не толькі з-за таго, што яны звязаныя з біблейскай тэматыкай, вобразамі, рэаліямі і г.д., але і таму што імітуюць яго сінтаксічную будову. Такім чынам, можна казаць пра своеасаблівую сінтаксічную імітацыю, ці сінтаксічна-сэнсавае алюзію” [6, с. 39].

Асаблівую ролю ў рамана-прытчы адыгрывае спалучэнне анафары з палісіндэтонам, прычым часцей за ўсё ў якасці элемента, які паўтараецца, выступае злучнік “et”. Прыём палісіндэтона засноўваецца на “... паўтарэнні элементаў трох узроўняў – паўторы злучніка “et”, сінтаксічных паўтараў злучаемых элементаў і на паўторы злучальнага тыпу сувязі, сігналам якой выступае саюз “et” [6, с. 150]. Элементы, злучаныя палісіндэтонам у тэксце прытчы – гэта аднародныя члены сказа, якія ўтвараюць складаныя сказы, а ў выпадку анафары – простыя. Да прыкладу: *“Elle le regarde, et elle lit dans la lumière de ses yeux d’ambre, et lui regarde au fond de ses yeux d’ambre, et il la regarde le visage et c’est comme celle qu’il comprend ce qu’elle veut lui dire”* [5, p. 112]. У гэтым прыкладзе, пяць частак уваходзяць у складана-злучаны сказ, уяўляюць сабой паралельныя шэрагі (кожны з іх пачынаецца са злучніка “et”). Знаходзячыся ў складзе аднаго сказа, усе гэтыя злучнікі выступаюць і як палісіндэтон, і, дзякуючы сваёй пазіцыі, як анафара, што дазваляе назваць гэты прыём анафарычным полісіндатам.

Эпіфара – другі від паўтара, які часта сустракаецца ў тэксце прытчы. Да прыкладу, *“C’est lui qui montre à Lalla toutes les belles odeurs, parce qu’il connaît leurs cachettes. Les odeurs sont comme les cailloux et les animaux, elles ont chacune sa cachette. Mais il faut savoir les chercher, comme les chiens, à travers le vent, en flairant les pistes minuscules... jusqu’à la cachette”* [5, p. 130].

Эпіфара значна часцей сустракаецца ў паэзіі, чым у прозе, таму яе прысутнасць у тэксце раманаў-прытчы надае ім асаблівае гучанне, рытмамеладычную афарбоўку, перш за ўсё дзякуючы таму, што кожны паралельны рад атрымлівае не толькі інтанацыйнае і сэнсавае, але і гукавае завяршэнне.

Эпіфарычны паўтор у некаторых выпадках служыць прырашчэнню інфармацыі, выяўленню прэдыкатыўнасці паўтараемага адрэзку тэкста. Доказам служыць тое, што ў трох абзацах устаўной прытчы паўтараюцца адны і тыя ж сказы, якія стаяць у канцавой пазіцыі: *“Ils n’avaient rien d’autre que ce que voyaient leurs yeux, que ce que touchaient leurs pieds nus. [...] Le soleil brûlait leurs visages et leurs mains, la lumière creusait son vertige, quand les ombres des hommes sont pareilles à des puits sans fond”* [5, p. 43, 47, 49]. На сэнсавым узроўні сказы змяшчаюць у сябе вынік кожнага з прыведзеных абзацаў, і іх паўтарэнне спрыяе павелічэнню напружанасці апаведу.

Відавочна, што асноўныя віды паўтора ў французскім прытчавым тэксце – гэта анафара, эпіфара, палісіндэтон, паралельныя сінтаксічныя канструкцыі. Практычна ўсе віды паўтора – поліфункцыянальныя (актуалізацыя і прырошчванне інфармацыі элементаў тэксту, алюзіўная функцыя і г.д.). Цяжка вылучыць разнавіднасць паўтора, якая выконвала б у тэксце толькі адну функцыю, прымала б удзел у фарміраванні толькі адной тэкставай катэгорыі.

Такім чынам, выбар структурнага тыпу сказа ў розных маўленчых сітуацыях прадыктаваны творчай задумай аўтара. У кантэксце Ж.-М.Г. Леклезіэ рэалізуе функцыйна-стылістычныя і экспрэсіўныя магчымасці простых і складаных сказаў.

Заклучэнне. Сказ – форма ўвасаблення думкі пісьменніка. Распаўсюджанасць пэўных сінтаксічных структур матывавана аўтарскім бачаннем свету, асаблівасцямі змястоўнага напаўнення мастацкага тэксту. Сказ, адлюстроўваючы каштоўнасную, філасофскую, эстэтычную аснову аўтарскага бачання свету, з’яўляецца адной з вызначальных дамінантаў стыля Ж.-М.Г. Леклезіэ.

Своеасаблівае кампазіцыя рамана тлумачыць распаўсюджанасць простых сказаў у асноўнай частцы і складаных – ва ўстаўной прытчы. У прытчавым тэксце можна вылучыць дзевяць мадэлей двухсастаўных сказаў, якія складаюць аснову сінтаксічнай арганізацыі ва ўстаўной прытчы. У гэтай частцы – вялікая колькасць сказаў з аднароднымі членамі і пабочнымі канструкцыямі, што пацвярджаецца статыстычнымі дадзенымі.

У асноўнай частцы тэксту бяззлучнікавыя складаныя сказы займаюць 30%, складаназлучаныя сказы – 20%, складаназалежныя – 50% агульнага аб'ёму ўсіх складаных сказаў.

Зроблена выснова, што вельмі важную ролю ў прытчывым тэксце адыгрывае сінтаксічны паўтор (анафара, эпіфара, палісіндэтон, паралельныя сінтаксічныя канструкцыі). Паўторы садзейнічаюць лагічнай эмпазе найбольш значнай інфармацыі, вылучаюць ключавыя моманты апаведу, надаюць яму характэрную рытмамеладычную аформленасць.

Сінтаксіс мастацкай мовы ўвогуле адметны тым, што ў ім найбольш багата і разнастайна праяўляюцца індывідульныя асаблівасці моўнай манеры пісьменніка, які дае ўзоры простага, дакладнага, адточанага і багатага на разнастайныя эмацыянальна-экспрэсіўныя адценні мовы.

ЛІТАРАТУРА

1. Кухаренко, В.А. Интерпретация текста / В.А. Кухаренко. – 2-е изд., перераб. – М. : Просвещение, 1988. – 264 с.
2. Borgomano, M. La Stratégie de l'araignée: Hors texte et dissémination / M. Borgomano // Nouvelles Tendances en littérature comparée. – Vol .2. – Szeged, Hongrie : Juhasz Gyula Tanarképző Főiskola, 1996. – P. 27–33.
3. Fejereisen, J. L'Écriture de l'événement ou l'événement de l'écriture. Ritournelle de la faim de Jean-Marie Gustave Le Clézio [Resource electronic] / J. Fejereisen // Les facettes de l'événement: Des formes aux signes. – 2013. – №15. – Mode of access: <http://www.mediazioni.sittec.unibo.it/index.php/no-15-special-issue-2013.html> – Date of access: 20.10.2015.
4. Kern-Oudot, C. Poétique du chant dans l'œuvre de J.M.G. Le Clézio / C. Kern-Oudot // Colloque Le Clézio, 9–11 décembre 2004, Toulouse. Ailleurs et origines : parcours poétiques, sous la direction de Bernadette Rey Mimoso-Ruiz. – Paris, Editions Universitaires du Sud, 2006. – P. 147–159.
5. Le Clézio, J.-M.G. Désert / J.-M.G. Le Clézio. – Paris : Gallimard, 1980. – 294 p.
6. Успенский, Б. Поэтика композиции. Структура художественного текста и типология композиционной формы / Б. Успенский. – М. : Искусство, 1970. – 223 с.

Пасмыніў 3.11.2015

SYNTAX PECULIARITIES OF J.-M.G. LE CLÉZIO'S PARABLE

O. JILEVICH

The article discusses the syntax specifics of J.-M G. Le Clezio' novel-parable. The unique composition of the text explains the prevalence of simple sentences in the main body and complex – in the expletive parable. Nine models of two-member sentences are distinguished. They form the basis of the expletive parable's syntactic organization. There is a large number of proposals with similar members and secondary structures, as evidenced by statistics. The main part of the text involves conjunctionless subordinate clauses (30%), compound sentences (20%), complex sentences (50%) of the total volume of all complex sentences. In the parable text a syntactic replay presents a very important role. Replays promote logical emphasis of the most significant information, highlight key moments of the story, give it the characteristic statefulness of the rhythm and melody.

Keywords: syntax, sentence, roman-parable, two-member sentence, syntactic model, syntactic replay.